

פרשת אחרי מות

מעלתו של כל יהודי

בפרשתנו נאמר: "השוכן איתם בתוך טומאותם" (ויקרא טז, טז), ומבאר רש"י שכוונת הפסוק היא שהקב"ה משרה את שכינתו בתוך עם ישראל אף על פי שהם טמאים. ואף בשעה שהגלה הקב"ה את עם ישראל מארצם, גלתה שכינתו עימם, כמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי בגמרא (מגילה כט, א): "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו - שכינה עמהן. גלו למצרים - שכינה עמהן, שנאמר רמאנש, והמע הניכש - לבבל ולג, (זכ, ב א-לאומש) "וגו סירצמב סתויהב ריבא תיב לא יתילגנ הלגנה" (די, גמ היעשי) "הלבב יתהלש סכנעמל"

בנוסף לענין השראת השכינה בתוך כללות עם ישראל אף בהיותם טמאים, לימדנו מורנו הבעל שם טוב הק' שהפסוק: "השוכן איתם בתוך טומאותם" בא ללמדנו שגם בנוגע לכלל יהודי בפרטות הקב"ה שוכן בתוכו אף בהיותו עושה מעשים אשר לא יעשו.

והיינו כי בפנימיות לבבו של כל אחד ואחד מישראל ישנו ניצוץ קדוש וטהור שנחצב מאורו יתברך ממש ארובב רושק הזן פוצינו, (ב, אל בויא) "לעממ הולא קלח" תניחב (אי, וכ ארקיו רפ' קה ח"הואב האר) יתברך בחבלי עבותות האהבה. ואותו ניצוץ קדוש שבפנימיות לבבו של כל יהודי נרמז באות יו"ד, כיון שהיא האות הראשונה של שמו של הקב"ה, ולכן התואר 'יהודי' מתחיל ביו"ד ומסיים ביו"ד, וגם עצם היגוי תיבת ירהש, 'ידוהי' תביטב זמרנ, ה"ב ה"יה שש, 'ה לש אלמה ומש, תאזמ הריתיו. ד"וי תואהמ רזגנ 'ידוהי' שלושת האותיות הראשונות של תיבה זו) יהו(הן שלושת האותיות הראשונות של שם ה', ומשתי האותיות האחרונות) די(מתקבלת אף האות האחרונה של שם ה') האות ה' (כאשר נניח את האות י' בחללה של האות ד'. וכל זה בא לרמוז על גודל איחודו של הניצוץ הקדוש שבפנימיות לבבו של כל יהודי עם ה' יתברך.

וגם אם ירבה האדם לחטוא ולפשוע ח"ו, יש בכח חטאיו הרבים לפגום ולטמא רק את חיצוניות נשמתו בלבד, אך לא את הניצוץ הקדוש השוכן בפנימיות לבבו, כי לשם אין מגיע רושם החטא כלל, ולעולם הוא שלם בקדושתו וטהרתו.

וזהו שנאמר: "השוכן איתם בתוך טומאותם", כלומר שבתוך תוכם של כל הפגמים והטומאות שעשה האדם ישנה נקודה פנימית טהורה שלא נפגמה כלל, ועודנה שלימה עם הקב"ה בתכלית, ובה שוכן הקב"ה.

ובפנימיות ליבו של כל יהודי הוא מאמין בה' יתברך באמונה שלימה, ואפילו מוכן למסור את נפשו על קידוש ה' ולסבול עינויים קשים ובלבד שלא לכפור בה' ח"ו) ראה תניא פי"ח(, וכל יהודי אוהב את הקב"ה מעומק ליבו, וחפץ לדבוק בו ובתורתו, אלא שיצרו הרע הוא זה שמבלבל ומטעה אותו, ומכניס בליבו רוח שטות) ראה סוטה ג, א) ומפתה אותו לעבור על רצון הבורא, אך אין זה רצונו האמיתי כלל וכלל.

ולכן בכל בוקר מיד כשמתעוררים מהשינה אומרים: "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתی בחמלה, רבה אמונתך", ומדגיש הרבי מליובאוויטש) ראה בהיום יום יא' שבט(שאומרים זאת עוד לפני שנוטלים ידים והן עדיין טמאות, כדי לרמוז שכל הטומאות שבעולם אין בכוחן לטמא את ה"מודה אני" של

יהודי הנובע מהניצוץ הקדוש שבעומק לבבו.

מכל האמור צריכים אנו ללמוד עד כמה יש להזהר שלא לזלזל בשום יהודי ח"ו (כמאמר חז"ל) (אבות ד, ג): תעדל רירצ. ה"בקה לש ורוא הרוש הכותבש השודק המשנ שי ידוהי לכבש וויכ, "סדא לכל זב יהת לא" בברור שאין הבדל בין זילזול ביהודי לבין מחיקת שם ה'. יש לכבד כל יהודי באשר הוא, ולראותו כבן חביב ואהוב של הקב"ה. וכן אמרו חז"ל) (אבות ג, ד): "חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר) (בראשית ט, ו): 'כי בצלם אלקים עשה את האדם'".

אסור לאדם לבוז לזולתו אפילו בלב בלבד, וכל כך חמור הדבר עד שפסק הרמב"ם (הל' תשובה ג, יד) שהמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא. ואל יטעה האדם לחשוב שהמתכבד בקלון חברו זהו דוקא מי שמבייש את חברו בפני אנשים וכיו"ב, אלא הכוונה היא שהוא עורך את מעשיו הטובים וחכמתו למול מעשה חברו או חכמתו, ומסיק מכך שהוא מכובד וחבירו בזוי, כמבואר בהמשך דברי הרמב"ם (שם ד, ד). הוי אומר שאף על בזיון הזולת בלב בלבד ניתן לאבד את כל העולם הבא, וכל שכן מי שמבזה את חברו בפני בני אדם, (כמאמר חז"ל) (סנהדרין קז, א) (שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

ולכן אדמו"ר הזקן היה רגיל לומר: "בביטול הזולת והגבהת עצמו מפסידים חלילה את הכל!" (היום יום ה' באייר,) כלומר לא מפסידים רק חלק קטן בלבד אלא מפסידים ממש את הכל. ועל כך צריך לכוון כל אדם בשעה שהוא אומר בכל בוקר בתפילה: "לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה", כלומר שיעזור לו ה' לבל ישל להתכבד בקלון חברו או לבזות אותו בליבו ח"ו ובזה יהיה כל יגיעו בלימוד התורה וקיום המצוות לריק, ואף את חלקו בעולם הבא יאבד וישאר ערום וחסר כל.

ההנהגה הזאת של ביטול הזולת מוחקת את האדם מהעולמות העליונים. עלינו לדעת שכל כניסתנו לעולם הבא תלויה אך ורק בזה - אם אנו מכבדים את הזולת או לא. אנשים רבים, ובכללם אף רבנים גדולים וראשי ישיבות, יעלו לשמים ולא ימצאו את שמם בין אלו שמקומם בגן עדן. וכשהם ישאלו מדוע שמם לא מוזכר כאן, ישיבו להם שזה משום שעליהם נאמר: "שמם מחית לעולם ועד" (תהלים ט, ו). מיד הם יזקפו את גבותיהם בתמהון: 'היתכן?! הרי אני פלוני המפורסם שסיימתי את הש"ס עם כל המפרשים עשרות פעמים, ויש לי ישיבה עם מאות תלמידים וכו' וכו'. וכי לא שמעתם עלי?! וכי אינכם יודעים את מעלתי?! הלא כאן זה עלמא דקשוט, ואין כאן טעויות'. ואז יסבירו להם שהם נידחו מגן עדן ואיבדו את כל חלקם בעולם הבא כיון שתמיד הם היו רגילים לבוז לאחרים, לבטל אותם ולהתכבד בקלונם. כנראה הם לא ידעו את דברי אדמו"ר הזקן שבביטול הזולת מפסידים את הכל. חבל שהם לא כיוונו היטב באומרם בכל בוקר בתפילה: 'לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה'.

אסור לאדם לחשוב אפילו פעם אחת במשך כל ימי חייו שהוא טוב יותר מהאחרים. אסור שתתגבב לליבו של האדם, ולו לרגע אחד, ההרגשה שיש לו עדיפות או עליונות על חברו. מי שמרגיש כך צריך לדעת שהוא לא מצד הקדושה, וכל לימודו ותפילתו ושאר המצוות שהוא מקיים הכל כאשר לכל נמסר לקליפות, כיון שבהרגשה זו הוא ממאיס את עצמו על הקב"ה, כמו שכתוב: "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז, ה).

חובתנו היא לכבד כל אדם כבוד גדול, ולראות את המעלות שיש בכל אדם, ולהרגיש שהזולת טוב מאיתנו פי כמה וכמה, וכפי שכתב הרמב"ן לבנו באגרת המפורסמת ששלח אליו: "כל דבריך יהיו בנחת, וראשך כפוף, ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה, ואל תביט בפני אדם בדברך עימו, וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך".

חז"ל) תענית כ, א) מספרים: "מעשה שבא רבי אלעזר ברבי שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על חמור ומטייל על שפת נהר, ושמח שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו) אותו מכוער(: 'שלום עליך רבי', ולא החזיר לו. אמר לו) רבי אלעזר(: 'ריקה, כמה מכוער אותו האיש. שמא כל בני עירך מכוערין כמותך?' אמר לו) אותו מכוער(: 'איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאי) הקב"ה(כמה מכוער כלי זה שעשית'. כיון שידע) רבי אלעזר(בעצמו שחטא) בכך שביישו), ירד מן החמור ונשתטח לפניו, ואמר לו: 'נענית לך, מחול לי'. אמר לו: 'איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאי ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית'.

וממשיכה הגמרא ומספרת שהיה רבי אלעזר הולך אחריו דרך ארוכה) במסכת דרך ארץ פ"ד איתא חצי מיל ובאבות דר"נ פמ"א איתא ג' מילין) ומתחנן לפניו שימחל לו, עד שהגיעו לעירו של רבי אלעזר. "יצאו בני עירו לקראתו) של רבי אלעזר(והיו אומרים לו: 'שלום עליך רבי רבי, מורי מורי'. אמר להם) אותו מכוער(: 'למי אתם קורין רבי רבי?' אמרו לו: 'לזה שמטייל אחריו'. אמר להם: 'אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל'. אמרו לו: 'מפני מה?' אמר להם: כך וכך עשה לי. אמרו לו: 'אף על פי כן מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא'. אמר להם: 'בשבילכם הריני מוחל לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן'.

ומבארים התוספות שם שאותו אדם מכוער היה אליהו הנביא זכור לטוב בכבודו ובעצמו שהתגלה לרבי אלעזר דוקא בדמות אותו אדם מכוער כדי להעמידו בניסיון זה, וללמדו שלא יתרגל לבוז ולזלזל ח"ו בשום אדם שבעולם. כנראה שאליהו הנביא ידע שרבי אלעזר ברבי שמעון מושלם בכל מלבד פרט זה שטרם תוקן אצלו כראוי, ובא כדי לעזור לו לתקן זאת, וללמדו להביט רק בטוב שבאנשים.

בית המקדש השני נתייסד על ידי עזרא הסופר שלא היה גדול כמותו בעולם עד שמבואר בגמרא) סנהדרין כא, ב) שראויה היתה התורה להינתן על ידו אלא שקדמו משה. בזמן בית המקדש השני חיו התנאים הקדושים אשר בימיהם נתייסדה כל התורה שבעל פה. בכל זאת לא הועילו כל הזכויות הללו להגן על הבית שלא יחרב, ולא נשאר ממנו זכר, וכבר עברו מאז קרוב לאלפיים שנה והוא טרם נבנה. והסיבה לכך היא משום שהם היו רגילים לזלזל זה בזה ולבטל את הזולת) ראה יומא ט, ב).

וכמו שמספרים חז"ל) גיטין נה, ב) שהיה אדם חשוב אחד בירושלים שאהב את 'קמצא', ושנא את 'בר קמצא'. פעם עשה אותו אדם סעודה חשובה ושלח את משמשו להזמין לסעודה את קמצא אהובו. טעה השמש והזמין לסעודה את שונאו - בר קמצא. כשבא אותו אדם לסעודתו וראה שם את בר קמצא בערה בו חמתו, ניגש אליו בחמת זעם וצויה אותו להיטלק מן המקום מיד. בר קמצא כל כך התבייש והציע לשלם לו אף את דמי הסעודה כולה, ובלבד שלא יביישהו ויטלקהו מן הסעודה לעיני כל, אך הלה עמד בעקשנותו ולא נרגע עד שתפסו ביד וגררו החוצה. בר קמצא נפגע מן המעשה עד עומק נשמתו. העובדה שבאותה סעודה ישבו גם חכמי ישראל וראו את כל הנעשה ולא מיחו ביד בעל הסעודה על מעשהו גרמה לו צער יותר מהכל. הלך בר קמצא והעליל על היהודים לפני הקיסר שהם מורדים בו, ומתוך כך עלו עליהם הגויים למלחמה ונחרב ביתנו ונשרף היכלנו.

בזמן בית שני ארע גם המעשה המובא בגמרא) יבמות סב, ב) על כ"ד אלף תלמידי לרבי עקיבא שמתו כולם בתוך התקופה הקצרה שמחג פסח ועד חג שבועות מפני שלא נהגו כבוד זה בזה) "וקבלה ביד הגאונים שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו, וכן נוהגים מתוך כך שלא לישא אשה מפסח עד אותו זמן".) מאירי שם(.

ולכן כשראה הלל הזקן שבני דורו לא נוהגים כבוד זה בזה כראוי, ואף מצערים זה את זה, כבר הבין שבית המקדש הולך להיחרב, והחליט שכל עוד שהוא חי ידרוש ויטיף לבני דורו להזהר ביותר שלא לגרום צער לזולת, וכמו שאמר לאותו גוי שביקש ממנו שילמד אותו את כל התורה כולה בזמן קצר: "מה ששנאו עליך לא תעשה לחבירך, זהו כל התורה כולה!" (ראה שבת לא, א.).

על כל אדם להרגיל את עצמו להתייחס לכל אדם בכבוד, ואפילו לגוי, ולא לבזות שום נברא של ה'. ומי לנו גדול וקדוש כרבן יוחנן בן זכאי אשר אמרו עליו "שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים וכו' (ראה סוכה כח, א) ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו "שלא הקדימו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק" (ברכות יז, א), אלא היה מכבד כל אדם שבעולם ומקדים לו שלום.

וכן היה מנהגו של האמורא רבי יוחנן לכבד אף את הזקנים הגויים ולעמוד בפניהם (ראה קדושין לג, א). משום כך כולם אהבו את רבי יוחנן ולא היה לו אף שונא אחד. רבי יוחנן מצד אחד היה גדול הדור, כולו מלא תורה, קדושתו הפלא ופלא, פניו מאירות כשמש וכו', ומצד שני היה מכבד כל אדם, ואפילו נכרי שהיה עובר לפניו הוא מקדים ושואל בשלומו ומתענין במצבו. הוא "זרם" עם כולם, לכל אחד הוא נתן טפיחה על השכם, ובכך הוא פתר הרבה חיכוכים.

ונצור בליבך את דברי אב"י בגמרא (ברכות יז, א): "לעולם יהא אדם ערום ביראה, מענה רך משיב חמה, ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם, ואפילו עם נכרי בשוק, כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה, ויהא מקובל על הבריות".

וכך כותב בעל התניא באגרתו הקדושה (אגרת כב') (לקהל חסידיו: "אהובי ידידי, נא ונא לטרוח בכל לב ונפש לתקוע אהבת רעהו בליבו, 'ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם' כתיב) (זכריה ח, יז), ולא תעלה על לב לעולם, ואם תעלה - יהדפנה מלבו כהנדוף עשן, וכמו מחשבת עבודה זרה ממש... וה' הטוב המברך את עמו בשלום ישים עליכם שלום וחיים עד עולם".

מדבריו הקדושים של בעל התניא אנו למדים שברגע שיש לאדם מחשבה רעה על יהודי מצבו לא טוב, ועליו לדעת שהוא מצער מאוד את הקב"ה. כשהאדם חושב רעה על יהודי הוא כל השפע שיורד לו מהשמים לא הולך אליו אלא אל הסטרא אחרא. מאידך, מדברי בעל התניא גם נלמד שמי שנזהר ביותר בכבוד הזולת הרי הוא אהוב וידידו של בעל התניא, וגם זוכה להתברך מבעל התניא בבריאות וחיים ושלום עד עולם.

כל היסורים שעוברים על בני דורנו הם לא בגלל חילול שבת, ולא בגלל חוסר הצניעות. מאז ומתמיד היה חילול שבת והיה חוסר צניעות, אף פעם לא היה דבר שלם. בדור שלנו ישנה מכה אחרת - שכל אחד מבטל את זולתו כלאחר יד, ועל זה אנשים סובלים בגופם, בממונם ובנפשם.

עלינו ללכת בדרכו של אבינו הראשון - אברהם אבינו ע"ה - שהיה מכבד את כל הבריות באשר הם, ואפילו אם הם היו רשעים גמורים הוא היה מכניס אותם לאוהלו ועורך לפניהם סעודה דשנה כיד המלך, ועומד עליהם ומשמשם. אברהם אבינו ידע להסתדר עם כל אחד. טוב ליבו נשפך מעצמו והציף את כל מי שפגש בו.

ולכן זכה אברהם אבינו ש'ברכת אבות' שבתפילת העמידה נחתמת על ידי כל עם ישראל באומרם: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", וכן ב'ברכת האורח' שבברכת המזון אומרים: "הרחמן הוא יברך את השולחן הזה שאכלנו עליו, ויסדר בו כל מעדני עולם, ויהיה כשולחנו של אברהם אבינו עליו השלום", וכשמלים ילד יהודי

מברכים: "אשר קידשנו במצוותיו וציונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", וכל זאת כדי להראות שמי שמכבד את הבריות הוא החביב ביותר על הקב"ה, וכמאמר חז"ל (אבות ד, א) "איזהו מכובד? המכבד את הבריות", וכן אמרו (שם ג, י) "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו", וכל העולם עומד על כבוד הבריות.

